tatakse ka ainukesi loodusvaru — savi, turvast ja põhjapoolseis kihelkonnis ka paekivi. Nimetatud loodusvarade rohkust ja laialdast levimist silmas pidades võiksid kujuneda soodsail turutingimusil tuleviku tarvis õige avarad arenemisvõimalused. Ka Tartu linna koondunud tööstus kannab üldjoones väike- ja kesktööstuse ilmet, mida ei suuda esialgu veel teisendada üksikud siin asuvad suurtööstusliste kalduvustega ettevõtted, nagu metalli-, põllutöö-riistade, pärmi-, telefoni- jmt. vabrikud (lähemalt vt. Tartu linn). Suurtööstuslisele arenemisele on eeskätt takistuseks sündsa turu puudumine ja hõre teestik. Jõuallikaina seisab kasutamata osa Emajõe ja selle lisajõgede veejõust, mida on hinnatud üle 5000 HP, kuna osa on kasutatud ekstensiivselt.

29. joon. T ö ö r e g i (Raadil, T.-Maarja kihelk.).
Dr. A. Eisenschmidt'i foto.

Peale selle seisavad peaaegu täiesti puutumata, kui mitte arvestada Ulila elektrivabriku esimesi katseid, laialdased turbarabad, millede ulatus üle 12% Tartumaa pindalast ja mis peidavad endis määratut jõuhulka. Kõige selle otstarbeline kasutamine ja tulustamine on nähtavasti kaugemas tuleviku väljavaates.

Vaimline elu. Haridusliselt on Tartumaa sammunud teiste Eesti maakondade eesotsas, ja seda juba ammust ajast, andes hulga avalikke seltskonna- ja rahvategelasi ning olles hälliks mitmele rahvuslisele ja majanduslisele algatusele, mis levisid nobedasti pärast ka teistesse maakonnisse. Tartu linn on olnud Eesti vaimlise elu keskuseks ja Vene surve ajal rahvuslise iseteadvuse õhutajaks ning säilitajaks. Majandusline jõukus ja Tartu kui hariduslise keskuse kättesaadavus hoiab Tartumaad haridusliselt veel praegugi teiste maakondade